

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Invalidiliitto yhtyy lakiluonnoksen tavoitteisiin ja korostaa, että jokaisella toimijalla on oma osuutensa ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Jotta vammaiset ihmiset voivat osallistua yhdenvertaisesti erilaisten ilmastonmuutosta hillitsevien toimenpiteiden tekemiseen, on huolehdittava läpileikkaavasti palvelujen ja rakennetun ympäristön esteettömyydestä sekä digitaalisesta saavutettavuudesta.

YK:n vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaiset ihmiset huomioidaan aktiivisina kansalaisina, joilla on yhdenvertainen mahdollisuus toimia yhteiskunnan jäsenenä. Invalidiliitto tervehtiikin ilolla sivulle 14 kirjoitettua tekstiä "YK:n ihmisoikeusneuvosto linjasi päätöslauselmassaan 41/21 vuonna 2019, että sopimusvaltioiden tulisi kehittää sääntelyä niin, että se mahdollistaisi vammaisten henkilöiden osallistumista ilmastonmuutoksen torjuntaan ja sopeutumiseen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti."

Invalidiliitto suhtautuu myönteisesti tekstissä esiin nostettuun vammaisten ihmisten osallisuuden huomioimiseen, mutta toteaa, että vammaisten henkilöiden ja lasten niputtaminen kategoriaan, jota varten on tarpeen luoda muita kuin kirjallisia osallistumismuotoja, on jossain määrin kapeaa ajattelua. (Esim s. 11: "Voimassa olevan ilmastolain rajaus ainoastaan kirjallisiin lausuntoihin voidaan nähdä ongelmallisena, sillä se ei tarvittaessa mahdollista muita lausuntotapoja Århusin sopimuksen (SopS 122/2004) edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi lapsille ja vammaisille henkilöille kirjallisen lausunnon antaminen voi olla mahdotonta. Lausuntotapojen monipuolistaminen vammaisten henkilöiden ja lasten osallistamiseksi olisi linjassa myös YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen (SopS 26 ja 27/2016) 21 artiklan sekä lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59 ja 60/1991) 13 ja 17 artiklan kanssa.")

Vammaisten ihmisten osallisuutta voidaan lisätä monin eri keinoin, myös muiden kuin kirjallisten menettelytapojen avulla. Tärkeää on luoda monimuotoisia ja avoimia rakenteita kaikkien ihmisten osallisuuden vahvistamiseksi ja kaikkien kansalaisten näkemysten keräämiseksi.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

-

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämisvelvoite (5 §)

Invalidiliitto yhtyy lausuntoluonnoksessa esiin nostettuun näkemykseen, että “alueilla ja kunnilla on merkittävä rooli päästövähennysten ja sopeutumisen tavoitteiden saavuttamisessa”.

Vammaisten ihmisten kannalta keskeisiä ilmastonmuutoksen torjuntaan vaikuttavia seikkoja ovat muun muassa palveluiden ja ympäristön esteettömyys.

Julkisen liikenteen esteettömyys ja katkeamattomat turvalliset palveluketjut edistävät vammaisten ihmisten mahdollisuutta hyödyntää joukkoliikennettä ja auttavat näin vähentämään liikenteestä syntyviä päästöjä.

Liikenteen päästöt vähenevät myös kevyen liikenteen väylien käytön lisääntyessä. Kevyen liikenteen väylien esteettömyys korostuu niiden vammaisten ja ikääntyneiden ihmisten kohdalla, jotka liikkuvat hitaammin tai liikkueessaan käyttävät apuvälineitä. Erilaisin apuvälinein liikkuvat ihmiset voivat käyttää kevyen liikenteen väyliä vain, jos niiden peruskunnosta ja erityisesti ympäri vuoden tapahtuvasta ylläpidosta huolehditaan. Lähiympäristössä tehtävien lyhyiden automatkojen ja taksipalveluiden käyttötarve vähenee, kun esteettömät kevyen liikenteen väylät tekevät lähikohteista saavutettavia eri tavoin liikkuville ihmisille.

Invalidiliitto on fossiilittoman liikenteen tiekarttaan liittyen lausunut kannustavansa valtiota rakentamaan kannustimia ja tukimuotoja siten, että ne ohjaavat vammaisten autonhankintaprosesseja vähäpäästöisten tai päästöttömien autojen suuntaan. Invalidiliitto on esittänyt selvityksen käynnistämistä, jotta vammaisille ihmisille voidaan luoda vähäpäästöisten tai päästöttömien autojen hankintaan kannustava tukielementti. Nykyinen verotuksen kautta kohdentuva tukijärjestelmä ei kannusta vammaista ihmistä vähäpäästöisen tai päästöttömän auton hankintaan. Invalidiliitto on ehdottanut, että yhtenä vaihtoehtona selvitetäisiin suoran hankintatuen käyttöönottoa, jossa voisi soveltaa autoverolain 26 § kriteereitä. Edellä mainittuun liittyy se, että sähköautojen latauspisteiden on oltava esteettömiä, jotta vammaisilla ihmisillä on aito mahdollisuus siirtyä käyttämään sähköautoja.

Esteetön asunto- ja toimitilarakentaminen säästää luonnonvaroja, kun ei jouduta korjaamaan jälkikäteen käyttäen moninkertaisesti rakennusmateriaaleja. Kestävän kehityksen periaatteet on huomioitava myös apuvälineiden hankinnassa ja valmistuksessa: valmistetaanko laadukkaita

kestäviä kotimaisia apuvälineitä, jotka eivät mene helposti rikki ja jotka ovat myös korjattavissa, vai lennätetäänkö rikkoutuneen apuvälineen tilalle aina uusi muovituote tuhansien kilometrien päästä?

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

-

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

-

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

Invalidiliiton mielestä vammaisten saamelaisten yhdenvertaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ilmastonmuutoksen hillitsemisessä pitää edistää niin inarinsaamenkielisten, pohjoissaamenkielisten, kuin kolttasaamenkielisten keskuudessa. Alueellisilla ja paikallisilla vammaisneuvostoilla olisi tässä sopiva rooli vammaisten saamelaisten tavoittamiseksi esimerkiksi kyselyillä, jossa huomioidaan kulttuuriset ja kielelliset kysymykset.

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muita huomioita

Invalidiliitto muistuttaa YK:n vammaissopimuksen 32 artiklasta, joka mahdollistaa kansainvälisen yhteistyön edistämisen tuettaessa kansallisia pyrkimyksiä tämän yleissopimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden toteuttamiseksi. Samalla yleissopimus edellyttää valtiota toteuttamaan tätä varten asianmukaiset ja tehokkaat toimet valtioiden välillä ja keskuudessa sekä tarvittaessa yhdessä asianomaisten kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen, erityisesti vammaisjärjestöjen kanssa. Näillä toimilla voidaan muun muassa helpottaa ja tukea voimavarojen kehittämistä, muun muassa vaihtamalla ja jakamalla tietoa, kokemuksia, koulutusohjelmia ja parhaita käytäntöjä.

Tiedetään, että ilmastonmuutos vaikuttaa globaalisti erityisen negatiivisesti haavoittuvimmassa asemassa oleviin ihmisiin, kuten vammaisiin ihmisiin – erityisesti vammaisiin naisiin ja tyttöihin – kehitysmaissa, kiihdyttäen heidän köyhtymistään ja syrjäytymistään. On tärkeää, että vammaiset henkilöt ja heidän järjestönsä pääsevät mukaan edistämään ilmastonmuutosta hillitseviä ja niitä estäviä toimenpiteitä kansallisesti ja kansainvälisesti erityisesti kehitysmaissa. YK:n vammaisyleissopimuksen kansalliseen ja kansainväliseen monitorointiin osallistumisen lisäksi vammaisten henkilöiden ja heidän järjestöjensä huomioiminen ja osallistaminen YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden kansallisiin toimintaohjelmiin on tärkeää. UM:n myöntämän kehitysrahoituksen on noudatettava ympäristöä suojelevia kriteerejä ja rahoitusta tulee myöntää ainoastaan ilmastoystävällisille hankkeille.

Andersson Laura
Invalidiliitto ry